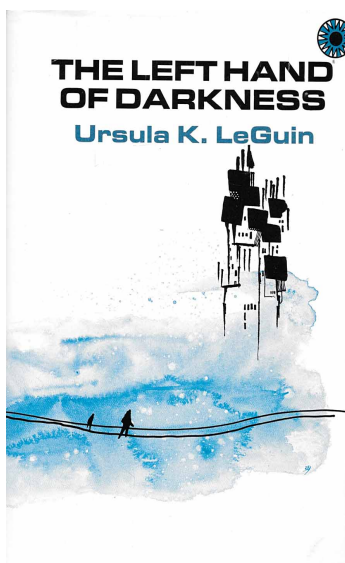

Η Ημέρα Πριν από την Επανάσταση – Ursula K. Le Guin

Εισαγωγή-μετάφραση: Μάριος Αυγουστάτος

Ένα χρόνο μετά τον θάνατό της Ούρσουλα Κ. Λε Γκεν, μεταφράζουμε* το διήγημά της «Η Μέρα Πριν από την Επανάσταση», το οποίο θεωρούμε ένα πολύ χαρακτηριστικό δείγμα του τρόπου γραφής και σκέψης της. Η Λε Γκεν, η συγγραφέας που έφερε λογοτεχνικό βάθος, μια δυναμικότητα φεμινιστική αλλά και γενικότερη κοινωνικοπολιτική ευαισθησία στην επιστημονική φαντασία, καθώς και το φάνταζο. Η Λε Γκεν μίλησε για καταπίεση, ελευθερία και για το πώς η μυθοπλασία μπορεί να διευρύνει το πεδίο των δυνατοτήτων μας.

Γεννήθηκε στις 21 Οκτωβρίου 1929 στο Μπέρκλεϋ και πέθανε τη Δευτέρα 22 Γενάρη 2018 στο σπίτι της στο Πόρτλαντ. Ήταν γνωστή για την πολιτική της στράτευση στην αριστερά. Είχε εκφράσει μέσα από το έργο της, ακόμη και το καθαρά λογοτεχνικό, προβληματισμούς για την κοινωνική δομή, τις σχέσεις των φύλων και την πολιτική.

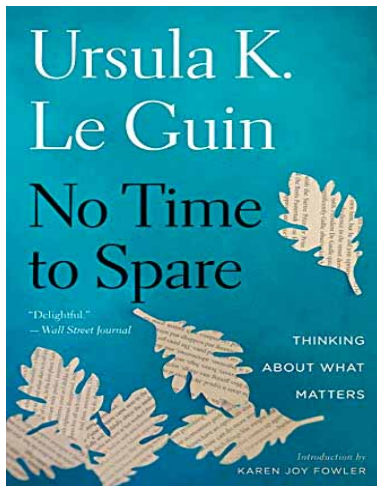
Με βιβλία, όπως το «Αριστερό Χέρι του Σκότους» (σε έναν πλανήτη όπου δεν ισχύουν διακρίσεις φύλου, απλώς σκεφτείτε το...), ο «Αναρχικός των δύο κόσμων» («The Dispossessed» ο πρωτότυπος τίτλος) και η σειρά «Το έπος της Γαιοθάλασσας» («Earthsea») και πολλά άλλα. Ακόμα και οι ψευδο-επιστημονικές της ανακαλύψεις (βλ. π.χ. ansible: ένα μέσο με το οποίο μπορούσε να επικοινωνήσει κανείς με οποιονδήποτε στο σύμπαν χωρίς χρονική υστέρηση [συντομογραφία του answerable. Η ίδια λάτρευε τις λέξεις και όλα τα παιχνίδια

τους, όπως ο ξυλουργός το ξύλο]) ήταν με επίκεντρο τον άνθρωπο, τα πάθη, τα λάθη, αλλά και τις δυνατότητές του, ατομικές και συλλογικές. Αγαπούσε όλα τα πλάσματα και τη φύση, αλλά ιδιαίτερα τις γάτες («η γάτα είναι η ψυχή του σπιτιού», έλεγε ο Jean Cocteau, αλλά και η ίδια). Μαζί με τον Philip Roth ήταν οι μοναδικοί εν ζωή συγγραφείς, που εκδόθηκε το έργο τους από τη Library of America.

Τον Φεβρουάριο του 2017, σε μια επιστολή της στην εφημερίδα The Oregonian, η Λε Γκεν απέρριπτε τις συγκρίσεις ανάμεσα στα «εναλλακτικά γεγονότα», (τον νεολογισμό που χρησιμοποίησε η Kellyanne Conway, συνεργάτιδα του Ντόναλντ Τραμπ) και την επιστημονική φαντασία.

Είχε εκφράσει μέσα από το έργο της, ακόμη και το καθαρά λογοτεχνικό, προβληματισμούς για την κοινωνική δομή, τις σχέσεις των φύλων και την πολιτική. Σε συνέντευξή της στην εφημερίδα El País, όταν ρωτήθηκε αν είναι φεμινίστρια, είχε απαντήσει: *«Αν φεμινίστρια σημαίνει έναν άνθρωπο που πιστεύει ότι το φύλο είναι σε μεγάλο βαθμό μια κοινωνική κατασκευή και πως τίποτα δεν αιτιολογεί την κοινωνική υπερίσχυση του ενός φύλου πάνω στο άλλο, τότε ναι, είμαι φεμινίστρια».*

Η Λε Γκεν που αγκάλιασε με αγάπη και κοινωνική ευαισθησία στα γραπτά της τη μαγεία και τους δράκους, τα διαστημόπλοια και τις διαπλανητικές συγκρούσεις. Ακόμα και όταν οι πρωταγωνιστές της είναι αρσενικοί, (συνήθως) αποφεύγουν τη macho στάση αντίστοιχων άλλων αρσενικών χαρακτήρων. Οι συγκρούσεις που διαδραματίζονται είναι συνήθως κοινωνικές-ταξικές, πολιτισμικές και επιλύονται συνήθως με διαλλακτικότητα -αλλά και πολλές φορές με αυτοθυσίες- παρά με σπαθιά, διαστημικές μάχες και αίμα.

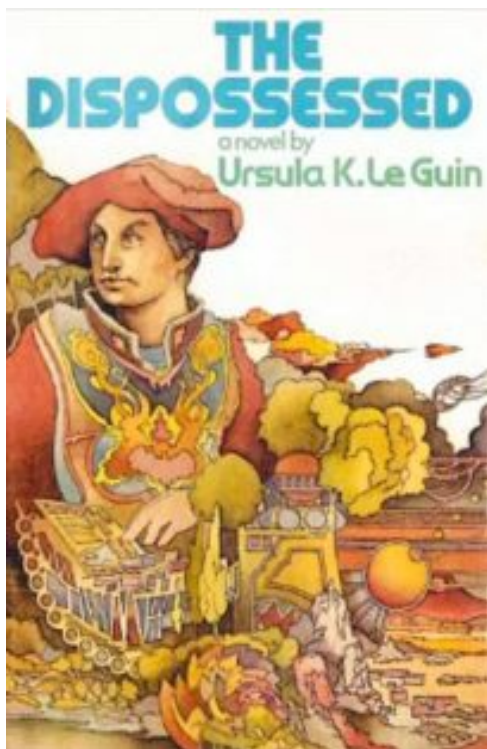
Τα βιβλία της έχουν μεταφραστεί σε περισσότερες από 40 γλώσσες και έχουν διαβαστεί από εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως. Εκτός από περισσότερα από 20 μυθιστορήματα, έγραψε δώδεκα βιβλία ποίησης, περισσότερα από 100 διηγήματα, πολλά δοκίμια, 13 βιβλία για παιδιά (ψάξτε τις «Φτερόγατες!»), πέντε τόμους μετάφρασης, καθώς και επιλεγμένα ποιήματα της Χιλιανής λογοτέχνιδας και φεμινίστριας,

Gabriela Mistral.

Το κύκνειο άσμα της είναι το «No Time to Spare: Thinking About What Matters», μια συλλογή κειμένων που πρωτοδημοσίευσε στο ίντερνετ εν είδει μπλογκ -στα 80+ παρακαλώ- εμπνευσμένη από τον Jose Saramago, που έκανε το ίδιο στα 85 χρόνια του. Βαθιά προσωπικά κείμενα-δοκίμια, ελάχιστα πριν από τη δύση της ζωής της, συμπληρωματικά στο ήδη πλούσιο έργο της.

Ελπίζουμε να μεταφραστεί σύντομα και στα ελληνικά, αν και θεωρούμε ότι είναι δύσκολο (αν όχι αδύνατο) να αποδώσει κανείς σε άλλη γλώσσα πέρα απ' το πρωτότυπο, όλες τις λεξιπλασίες και τα κομψοτεχνήματα του λόγου της.

Εισαγωγή στο διήγημα

Στο «*The Dispossessed*», ένα βαθιά πολιτικό και φιλοσοφικό βιβλίο, η Λε Γκεν κατασκευάζει ουσιαστικά δύο κόσμους.

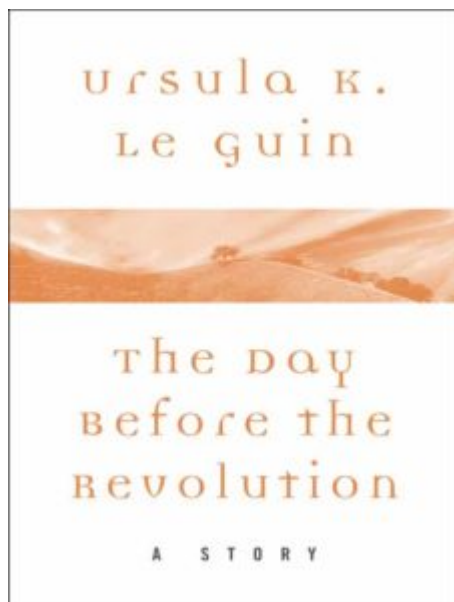
Κεντρικός ήρωας είναι ο Σεβέκ, ένα αγόρι στην αρχή κι έπειτα άντρας, που ζει στην ιδανική αταξική κοινωνία του Ανάρες. Ο Ανάρες είναι ο δορυφόρος του Γιουράς, ενός φεουδαρχικού, βαθιά συντηρητικού πλανήτη κοινωνικοπολιτικά. Οι κάτοικοι του Ανάρες έχουν αποκοπεί από τον Γιουράς εκατόν πενήντα χρόνια, στον άγονο και αφιλόξενο δορυφόρο, παλεύοντας να ζήσουν την Οντονιανή τους ουτοπία.

Ο όρος οικογένεια είναι τελείως διαφορετικός απ' ό,τι γνωρίζουμε στον Ανάρες. Όλοι ζουν σε υπνωτήρια και τρώνε στα κοινά εστιατόρια. Η πυρηνική οικογένεια έχει εκλείψει. Τα παιδιά μεγαλώνουν όλα μαζί, χωρίς τους γονείς, σε κοινόβια.

Ο Σεβέκ νιώθει πνιγμένος μέσα σε όλο αυτό. Θα πάει να βρει στον Γιουράς εφάμιλλους του επιστήμονες, ώστε να μπορέσει να φτιάξει κάτι το «μεγαλειώδες», τη Γενική Θεωρία της Συγχρονικότητας. Μόλις όμως περνάει ο πρώτος ενθουσιασμός, που επιτέλους βρίσκεται ανάμεσα σε «ίσους» -τουλάχιστον ως προς τις δυνατότητες στη φυσική-, συνειδητοποιεί την πολιτική κατάσταση στον Γιουράς, τι σημαίνει πλούτος και φτώχεια, πόλεμος, χρήμα, εξουσία και εκμετάλλευση. Και σαν βαθιά κοινωνικό και πολιτικό ον παρεμβαίνει αντιδρώντας.

Η ιστορία που ακολουθεί είναι ουσιαστικά prequel του *Dispossessed*. Πρωταγωνίστρια είναι η Όντο, η θεμελιώτρια της θεωρίας την οποία εφάρμοσαν οι εξόριστοι Επαναστάτες στον Ανάρες για να χτίσουν την αταξική κοινωνία που οραματιζόντουσαν. Ζούμε μαζί της την τελευταία μέρα πριν την Επανάσταση. Τη μέρα μιας γυναίκας ανθρώπινης, με όλες τις αντιφάσεις της, τα πάνω και τα κάτω, όπως όλοι μας. Μια μέρα της γυναίκας που προκάλεσε την Επανάσταση.

*(Η «Ημέρα πριν από την Επανάσταση» κέρδισε το βραβείο Nebula καλύτερου διηγήματος το 1974. Το *The Dispossessed* της Ursula κέρδισε το βραβείο Nebula και το βραβείο Hugo για το καλύτερο μυθιστόρημα του 1974)*

Η Ημέρα Πριν από την Επανάσταση

Η φωνή του ομιλητή ήταν δυνατή σαν ένα φορτηγό γεμάτο άδεια μπουκάλια μύρας σε πλακόστρωτο και οι άνθρωποι στη συγκέντρωση ήταν στριμωγμένοι στα καλντερίμια, με τη δυνατή φωνή να τους δονεί τα αυτιά.

Ο Ταβιρι ήταν κάπου στην άλλη άκρη. Έπρεπε να τον φτάσει.

Σούρθηκε και έσπρωξε στον δρόμο της ανάμεσα στους σκουροντυμένους, συνωστισμένους ανθρώπους. Δεν άκουγε τα λόγια ούτε έβλεπε τα πρόσωπα: μόνο την αίσθηση που ανέδυαν, όντας ο ένας πίσω από τον άλλο.

Δεν μπορούσε να δει τον Ταβιρι, ήταν πολύ κοντούλα. Μια φαρδιά μαύρη κοιλιά και ένα στήθος μπλόκαραν τον δρόμο της. Πρέπει να φτάσει στον Ταβιρι.

Ιδρώνοντας, προσπάθησε να ανοίξει δρόμο με τη γροθιά της στον πρώτο που βρέθηκε μπροστά της. Ήταν σα να χτύπαγε πέτρες, ο τύπος δεν κουνήθηκε καν, αλλά οι τεράστιοι πνεύμονές του έκαναν ακριβώς πάνω από το κεφάλι της έναν ιδιαίτερο θόρυβο, σα βέλασμα. Δείλιασε.

Τότε κατάλαβε ότι το βέλασμα δεν ήταν προς αυτήν. Όλοι μαζί φώναζαν. Ο ομιλητής είπε κάτι, κάτι καλό για φόρους ή... σκιές. Ενθουσιασμένη, ένωσε κι αυτή τη φωνή της -«Ναι! Ναι!»- και σπρώχνοντας, βγήκε εύκολα στην ανοιχτή έκταση του Πάρκου Δραστηριοτήτων του Παρχεο.

Από πάνω τους ο βραδινός ουρανός κειτόταν βαθύς και άχρωμος, και γύρω της τής έγνεφαν τα ψηλά ζιζάνια με τα ξερά, λευκά, ανθισμένα τους κεφάλια.

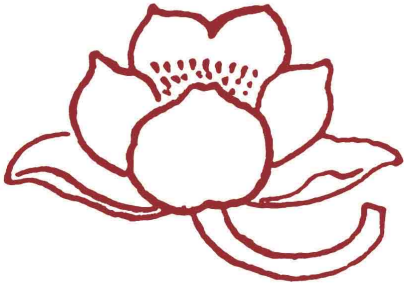
Ψηλά ζιζάνια. Δεν ήξερε πώς τα λέγανε.

Τα λουλούδια σειόντουσαν πάνω από το κεφάλι της, κινούνταν με το αεράκι που πάντα φύσαγε στα χωράφια το σούρουπο. Καθώς έτρεξε ανάμεσα τους, τη μαστίγωναν αρχικά και στεκόντουσαν ταλαντευόμενα, σιωπηλά. Ο Ταβιρι βρισκόταν ανάμεσα στα ψηλά ζιζάνια με το καλό του κοστούμι, το σκούρο γκρι, που τον έκανε να μοιάζει με καθηγητή ή ηθοποιό, σκληρά κομψό.

Δεν φαινόταν χαρούμενος, αλλά γελούσε και της έλεγε κάτι... Ο ήχος της φωνής του την έκανε να κλάψει και τεντώθηκε για να φτάσει το χέρι του χωρίς να σταματήσει. Δεν μπορούσε να σταματήσει. «Ω, Ταβιρι», είπε, «είναι ακριβώς εκεί!». Η γοητευτική γλυκιά μυρωδιά των λευκών λουλουδιών ήταν βαριά,

καθώς προχωρούσε. Υπήρχαν αγκάθια, μπερδεμένα κάτω από τα πόδια της, υπήρχαν υψωματάκια και κοιλοότητες. Φοβήθηκε ότι θα πέσει...

Σταμάτησε.

Ήλιος, λαμπερή πρωινή λάμψη, κατευθείαν στα μάτια, αμείλικτη.

Είχε ξεχάσει να κλείσει τις γρίλιες χθες το βράδυ. Γύρισε την πλάτη της στον ήλιο, αλλά η δεξιά πλευρά δεν τη βόλευε. Μάταια.

Ημέρα.

Αναστέναξε δύο φορές, ανακάθισε, έβγαλε τα πόδια της στην άκρη του κρεβατιού και κάθισε καμπουριάζοντας μέσα στο νυχτικό της, κοιτάζοντας τα πόδια της.

Τα δάχτυλα των ποδιών της, καταπιεσμένα μια ζωή από φθηνά παπούτσια, τετράγωνα, σχεδόν κολλημένα μεταξύ τους και πρησμένα με κάλλους. Τα νύχια ήταν αποχρωματισμένα και άμορφα.

Μεταξύ των οστών του αστραγάλου έτρεχαν λεπτές, ξηρές ρυτίδες. Η μικρή καμπύλη στη βάση των δαχτύλων είχε κρατήσει τη χάρη της, αλλά το δέρμα ήταν το χρώμα της λάσπης, και φλέβες γεμάτες κόμπους το διέσχιζαν.

Αηδιαστική. Λυπημένη, καταθλιπτική. Μίζερη. Οικτρή. Όλες οι λέξεις και όλα ταιριάζουν, σαν βδελυρά μικρά καπέλα. Βδελυρή: ναι, και αυτό ήταν. Το να κοιτάξει τον εαυτό της και να τον βρει βδελυρό, μεγάλη υπόθεση! Αλλά κάποτε, όταν δεν ήταν βδελυρή, καθόταν και κοίταζε τον εαυτό της έτσι; Όχι πολύ!

Ένα σώμα δεν είναι: αντικείμενο, δεν είναι εργαλείο, δεν είναι κτήμα για να θαυμάζεται, είναι απλά εσύ, ο εαυτός σου. Μόνο που, όταν δεν είναι πλέον εσύ, αλλά «δικό σου», ένα πράγμα που έχει ιδιοκτήτη, τότε ανησυχείτε για αυτό...

– Είναι σε καλή κατάσταση; Θα τους κάνει; Θα διαρκέσει;

«Ποιός νοιάζεται;» είπε δυνατά η Λαΐα και σηκώθηκε.

Σηκώθηκε απότομα κι αυτό τη ζάλισε. Έβαλε το χέρι της στο κομοδίνο, γιατί φοβόταν μην πέσει. Σκέφτηκε: «όπως όταν προσπαθούσε να φτάσει τον Ταβιρι, στο όνειρο».

Και τι είπε ο Ταβιρι; Δεν μπορούσε να θυμηθεί. Δεν ήταν σίγουρη αν είχε προλάβει ν' αγγίξει το χέρι του. Συνοφρυώθηκε, προσπαθώντας να ζορίσει τη μνήμη της. Πέρασε τόσοσ καιρός από τότε που ονειρευόταν τον Ταβιρι. Και τώρα ούτε καν να θυμάται τι είπε!

Έφυγε, έφυγε. Στάθηκε εκεί, κρεμασμένη στο νυχτικό της, συνοφρυωμένη, με το ένα χέρι στο κομοδίνο. Πόσος καιρός πέρασε από τότε που τον είχε σκεφτεί -πόσο μάλλον τον ονειρευόταν- ακόμα σκεφτόταν αυτόν, ως «Ταβιρι»; Πόσος καιρός πέρασε από τότε που είπε το όνομά του;

Ο Ασιαο είπε. Όταν ο Ασιαο και εγώ βρισκόμασταν στη φυλακή στον Βορρά. Πριν να συναντήσω τον Ασιαο. Η θεωρία της «Αμοιβαιότητας» του Ασιαο.

Ω ναι, μίλησε γι' αυτόν, μιλούσε γι' αυτόν πάρα πολύ, χωρίς αμφιβολία, παραληρούσε, τον ξαναέφερνε στη σκέψη της. Αλλά ως «Ασιαο», το επώνυμο, ο δημόσιος άνθρωπος. Ο ιδιώτης έφυγε, έφυγε εντελώς. Ήταν τόσο λίγοι που τον γνώριζαν. Κι όλοι από τον καιρό που ήταν μαζί στη φυλακή.

Κάποιος γέλασε για εκείνη την εποχή την τόσο μακρινή, για όλους τους φίλους σε όλες τις φυλακές. Αλλά αυτοί δεν ήταν καν εκεί πια, αυτές τις μέρες. Ήταν στα Νεκροταφεία της Φυλακής. Ή στους μαζικούς τάφους.

«Ω, ω αγαπημένε μου», είπε η Λαΐα δυνατά και βυθίστηκε πάλι στο κρεβάτι, γιατί δεν μπορούσε να σταθεί καν με την ανάμνηση των πρώτων εβδομάδων στο Φρούριο, στο κελί, εκείνες τις πρώτες εβδομάδες των εννέα χρόνων το Φρούριο στο Δρέο, στο κελί, εκείνες τις πρώτες εβδομάδες μετά που της είπαν ότι ο Ασιαο είχε σκοτωθεί στις μάχες στην πλατεία του Καπιτώλιου και είχε θαφτεί με τους Δεκατέσσερις Εκατοντάδες στις Ασβεστολιθικές τάφρους πίσω από την Πύλη Ορινγκ. Στο Κελί. Τα χέρια της έπεσαν στην αγαπημένη παλιά θέση στην αγκαλιά της, το αριστερό σφιγμένο και κλειδωμένο μέσα στη λαβή του δεξιού, ο δεξιός αντίχειρας να πιέζει και να τρίβει τον πρώτο άξονα του αριστερού δείκτη.

Ώρες, ημέρες, νύχτες. Τους είχε σκεφτεί όλους αυτούς, καθέναν και καθεμία, καθέναν και καθεμία από τους Δεκατέσσερις Εκατοντάδες, που βρίσκονταν, πώς τους έκαιγε ο ασβέστης τη σάρκα, πώς τα κόκαλα αγγιζόντουσαν στο καυτό σκοτάδι. Ποιος τον άγγιξε αυτόν; Πού να κείτονται τα λεπτά κόκαλα τού χεριού του τώρα; Ώρες, χρόνια.

«Ταβιρι, δεν σε ξέχασα ποτέ!» ψιθύρισε και νιώθοντας κάπως χαζή απευθυνόμενη σε έναν νεκρό, επανήρθε στο φως του πρωινού και στο ζαρωμένο της κρεβάτι. Φυσικά δεν τον είχε ξεχάσει. Αυτά τα πράγματα είναι αυτονόητα μεταξύ συζύγων. Εκεί ήταν και τα άσχημα γέρικα πόδια της, φαρδιά πλατιά στο πάτωμα ξανά, όπως και πριν. Δεν είχε πάει πουθενά, είχε απλά κάνει έναν κύκλο. Άρχισε με μια απότομη προσπάθεια και αποδοκιμασία και πήγε στο ντουλάπι να πάρει τη ρόμπα της.

Οι νέοι κυκλοφορούσαν στις αίθουσες του Οίκου τις περισσότερες φορές γυμνοί, αλλά ήταν πολύ γριά για κάτι τέτοιο. Δεν ήθελε να χαλάσει το πρωινό των νεαρών με τη θέα της. Εκτός αυτού, όλες κι όλοι είχαν μεγαλώσει με την Αρχή της Ελευθερίας στην Εμφάνιση και στον Έρωτα και όλα τα υπόλοιπα, αλλά αυτή όχι. Η ίδια, όμως, το μόνο που είχε κάνει ήταν να το εφεύρει. Δεν είναι το ίδιο.

Όπως όταν αναφερόταν στον Ασιαο ως «ο σύζυγός μου» και τους

τάραζε. Η λέξη που θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει ως καλή Οδονιανή, φυσικά, ήταν «σύντροφος». Αλλά γιατί στην ευχή έπρεπε να είναι καλή Οδονιανή;

Σύρθηκε κάτω από την κεντρική αίθουσα προς τα μπάνια. Η Μαϊρο ήταν εκεί, πλένοντας τα μαλλιά της σε έναν νιπτήρα. Η Λαΐα κοίταξε τη μακριά, κομψή, υγρή κόμη με θαυμασμό. Έβγαινε από τον Οίκο τόσο σπάνια πλέον που δεν ήξερε πότε είδε για τελευταία φορά ένα αξιοσέβαστα ξυρισμένο κεφάλι, αλλά ακόμα το βλέμμα μιας πλήρους μακρύμαλης αλογοουράς της έδινε ευχαρίστηση, έντονη ευχαρίστηση. Πόσες φορές είχε χλευαστεί: «μωρή μακρυμάλα», της τραβούσαν τα μαλλιά μπάτσοι ή φασίστες, πόσες φορές της είχαν ξυρίσει σαδιστικά το κεφάλι σε κάθε νέα φυλακή; Και έπειτα τα ξανάφηνε να μακρύνουν, ξεκινώντας από χνούδι, σε φράντζες και μετά μπούκλες και χαίτη... Στα παλιά τα χρόνια.

Γαμώτο, δεν μπορούσε να σκεφτεί τίποτα, σήμερα ειδικά, παρά μόνο τις παλιές ημέρες;

Ντύθηκε, έστρωσε το κρεβάτι της, κατέβηκε στα κοινά. Είχαν ένα καλό πρωινό, αλλά δεν ποτέ δεν είχε ξαναεπιστρέψει η όρεξή της μετά από το καταραμένο εγκεφαλικό. Ήπιε δύο φλιτζάνια τσάι βοτάνων, αλλά δεν μπορούσε να τελειώσει τα φρούτα που είχε πάρει. Πώς λαχταρούσε τα φρούτα όταν ήταν παιδί, τόσο ώστε να τα κλέβει. Και... «τελικά, για τ' όνομα του θεού, κοφ'το!».

Χαμογέλασε και απάντησε στους χαιρετισμούς και τα φιλικά ερωτήματα των συντρόφων και του μεγαλόσωμου Αεβι, ο οποίος είχε βάρδια στον πάγκο αυτό το πρωί. Ήταν αυτός που την έβαλε σε πειρασμό με ένα ροδάκινο, «Κοίτα αυτό, το κράτησα για σένα» και «πώς θα μπορούσε να αρνηθεί»;

Τέλος πάντων, αγαπούσε πάντα τα φρούτα και ποτέ δεν τα χόρτασε. Μια φορά όταν ήταν έξι ή επτά είχε κλέψει ένα από το καλάθι ενός πωλητή στην οδό Ρίβερ.

Αλλά ήταν δύσκολο να φάνε, όταν όλοι μιλούσαν τόσο ενθουσιασμένοι. Υπήρχαν νέα από το θου, πραγματικά νέα.

Όσο καλά κι αν ήταν τα νέα, είχε την τάση να κρατάει απόσταση στην αρχή, να είναι προσεκτική και όχι ενθουσιώδης. Αλλά αφού είχε διαβάσει το άρθρο στην εφημερίδα και διάβασε μεταξύ των γραμμών, σκέφτηκε, με ένα περίεργο είδος βεβαιότητας, βαθιά και ψυχρά: «Αυτό είναι, Έχει Έρθει».

Και στο θου, όχι εδώ. Το θου θα σπάσει πρώτο σε όλο τον πλανήτη. Η Επανάσταση θα κυριαρχήσει πρώτα εκεί. Δεν έχει καμία σημασία αυτό! Δεν θα υπάρχουν πλέον έθνη.

Και όμως την ένοιαζε κάπως, την έκανε να είναι κάπως ψυχρή και ένιωσε ελαφρώς μια αδιόρατη ζήλεια, στην πραγματικότητα. Μια από τις άπειρες χαζομάρες της κι αυτό. Δεν συμμετείχε πολύ στη συζήτηση και σύντομα σηκώθηκε για να επιστρέψει στο δωμάτιό της και να λυπηθεί για τον εαυτό της. Δεν μπόρεσε να μοιραστεί τον ενθουσιασμό τους. Ήταν έξω από αυτό, πραγματικά έξω από αυτό. Δεν είναι εύκολο, είπε για να το δικαιολογήσει στον εαυτό της, ανεβαίνοντας τα επτά σκαλοπάτια, το να αποδεχτείς ότι είσαι έξω απ' αυτό, όταν έχεις υπάρξει μέσα σ' αυτό, στο κέντρο του, για πενήντα χρόνια.

Για τ' όνομα του θεού, κλαψούρισε.

Ανέβηκε τις σκάλες με την αυτολύπησή της χέρι-χέρι, μπαίνοντας στο δωμάτιό της. Ήταν ένα καλό δωμάτιο, και ήταν καλό να είναι μόνη της. Μεγάλη ανακούφιση. Ακόμα κι αν δεν ήταν αυστηρά δίκαιο. Μερικά από τα παιδιά στις σοφίτες ζούσαν πέντε σε ένα δωμάτιο, όχι μεγαλύτερο απ' αυτό. Υπήρχαν πάντα περισσότεροι άνθρωποι που ήθελαν να ζήσουν σε Οδονιανό σπίτι, από όσους θα μπορούσαν να φιλοξενηθούν σωστά.

Έχει αυτό το μεγάλο δωμάτιο μόνο για τον εαυτό της, μόνο και μόνο επειδή είναι μια γριά γυναίκα που είχε ένα εγκεφαλικό επεισόδιο. Και ίσως επειδή ήταν η Οντο. Αν δεν ήταν η Οντο, αλλά απλώς η γριά με ένα εγκεφαλικό, θα το είχε; Μάλλον όχι. Στην τελική, ποιός θα ήθελε να συγκατοικήσει με μια σαλιάρρα γριά; Αλλά ήταν δύσκολο να είσαι σίγουρος. Ο ευνοϊτισμός, ο ελιτισμός, η λατρεία της ηγεσίας, σούρνονταν και έσκαγαν

παντού.

Αλλά, ούτως ή άλλως, δεν είχε ελπίσει ποτέ να το δει να εξαλειφθούν στη διάρκεια της ζωής της, μέσα σε μια γενιά. Μόνο ο Χρόνος δουλεύει για τις μεγάλες αλλαγές. Εν τω μεταξύ, αυτό ήταν ένα ωραίο, μεγάλο, ηλιόλουστο δωμάτιο, κατάλληλο για μια σαλιάρα γριά γυναίκα που είχε ξεκινήσει μια παγκόσμια επανάσταση.

Ο γραμματέας της θα ερχόταν σε μια ώρα για να την βοηθήσει να διεκπεραιώσει το έργο της ημέρας. Πήγε στο γραφείο, ένα όμορφο, μεγάλο κομμάτι, δώρο από το Συνδικάτο των Εργατών Επίπλου του Νιο, επειδή κάποιος την είχε ακούσει να λέει μια φορά ότι το μοναδικό έπιπλο που πραγματικά λαχταρούσε, ήταν ένα γραφείο με συρτάρια και αρκετό χώρο... Γαμώτο, το πάνω μέρος ήταν πρακτικά καλυμμένο με χαρτιά με σημειώσεις, κυρίως με το σαφή γραφικό χαρακτήρα του Νοϊ: Επείγοντα. – Βόρειες επαρχίες.

Ο δικός της γραφικός χαρακτήρας δεν ήταν ποτέ ο ίδιος μετά τον θάνατο του Ασιαο. Ήταν παράξενο, αν το σκεφτεί κανείς. Τελικά, μέσα σε πέντε χρόνια από τον θάνατό του είχε γράψει ολόκληρη την «Αναλογία». Και ήταν εκείνα τα γράμματα, τα οποία ο ψηλός φρουρός με τα υδατώδη γκρίζα μάτια -πως τον λέγανε άραγε;- χωρίς να τα πειράξει, τα έβγαζε έξω παραβιάζοντας το Φρούριο. Τα «Γράμματα της Φυλακής» τα λένε τώρα, κυκλοφορούν σε δώδεκα διαφορετικές εκδόσεις.

Όλα αυτά, τα γράμματα που οι άνθρωποι τής έλεγαν ότι ήταν τόσο γεμάτα «πνευματική δύναμη» -που βέβαια είχε μελανιάσει όταν τα έγραφε απ' τα βασανιστήρια και προσπαθούσε παρόλα αυτά να κρατήσει το ηθικό της ψηλά- και την «Αναλογία», που ήταν σίγουρα το ισχυρότερο έργο που είχε γράψει ποτέ. Όλα αυτά είχαν γραφτεί στο Φρούριο στο Δρεο, στο κελί, μετά το θάνατο του Ασιαο. Κάποιος έπρεπε να κάνει κάτι, και στο Φρούριο τής επέτρεψαν, μολαταύτα, χαρτί και στυλό...

Αλλά όλα είχαν γραφτεί με το βιαστικό, καλικαντζουριαστό χέρι που δεν είχε αισθανθεί ποτέ δικό της, όπως δικά της ήταν πχ τα

στρογγυλά, μαύρα και γάργαρα γράμματα του χειρόγραφου «Κοινωνία Χωρίς Κυβέρνηση», σαράντα πέντε χρόνια πριν.

Ο Ταβιρι είχε πάρει μαζί του όχι μόνο την επιθυμία της για το σώμα και την καρδιά του, αλλά και τον καλό, σαφή, γραφικό της χαρακτήρα.

Αλλά της είχε αφήσει την Επανάσταση.

Πόσο γενναίο ήταν να συνεχίσει, να εργάζεται, να γράφει, στη φυλακή, μετά από μια τέτοια ήττα για το Κίνημα, μετά τον θάνατο του συντρόφου της, οι άνθρωποι είχαν συνηθίσει να λένε. Καταραμένοι ανόητοι. Τι άλλο θα μπορούσα να κάνω;

Γενναιότητα, θάρρος -τι ήταν το θάρρος άραγε; Δεν είχε ποτέ καταλάβει. Δεν φοβόμαστε, κάποιος είπαν. Φοβόμαστε ακόμα να συνεχίσουμε, είπαν άλλοι.

Αλλά τι θα μπορούσε να κάνει κανείς πέρα απ' το να συνεχίσει; Είχε κάποια πραγματική επιλογή ποτέ;

Ακόμα και το να πεθάνει, ήταν απλώς το να συνεχιστεί προς μια άλλη κατεύθυνση ο Αγώνας.

Αν ήθελες να γυρίσεις σπίτι, έπρεπε να συνεχίσεις. Αυτό σήμαινε όταν έγραψε: «Το πραγματικό ταξίδι είναι η επιστροφή», αλλά δεν ήταν ποτέ περισσότερο από μια διαίσθηση και ήταν πιο μακριά από ποτέ τώρα το να το εξορθολογίσει.

Έσκυψε πολύ ξαφνικά, έτσι ώστε να βογκήξει λίγο στο τρίξιμο των οστών της και άρχισε να ψαχουλεύει στο κάτω συρτάρι του γραφείου. Το χέρι της ένωσε έναν φάκελο, μαλακό από την τριβή του χρόνου, και τον τράβηξε έξω, αναγνωρίζοντάς τον με το άγγιγμα πριν επιβεβαιώσει το βλέμμα: το χειρόγραφο του «Η Συνδικαλιστική Οργάνωση στην Επαναστατική Μετάβαση».

Είχε τυπωμένο τον τίτλο στον φάκελο και έγραφε το όνομά του κάτω από αυτό, Ταβιρι Οντο Ασiao, IX 741. Ήταν κομψός ο γραφικός χαρακτήρας, κάθε γράμμα καλά σχηματισμένο, τολμηρό και ξεκάθαρο. Αλλά αυτός προτιμούσε να χρησιμοποιεί φωνητικό

εκτυπωτή. Το χειρόγραφο ήταν όλο σε φωνητική αποτύπωση, σε υψηλή ποιότητα επίσης, με τους δισταγμούς κομμένους και τις ιδιοσυγκρασίες της ομιλίας ομαλοποιημένες. Δεν θα μπορούσατε να δείτε εκεί πώς έλεγε το «ο» βαθιά στον λαιμό του, όπως έκαναν στη Βόρεια Ακτή. Δεν υπήρχε τίποτα από αυτόν. Μόνο το μυαλό του.

Η ίδια δεν είχε τίποτε απ' αυτόν, εκτός από το όνομά του. Στον φάκελο. Δεν είχε κρατήσει τα γράμματά του, ήταν συναισθηματικό να κρατάει κανείς γράμματα. Εκτός αυτού, ποτέ δεν κρατούσε τίποτα. Δεν μπορούσε να σκεφτεί τίποτα που να κατείχε ποτέ για περισσότερα από μερικά χρόνια. Εκτός από αυτό το ετοιμόρροπο γέρικο σώμα της φυσικά, που ήταν ένα με αυτό...

Διπλάριζε πάλι. «Η» και «αυτό». Η ηλικία και η ασθένεια έκαναν έναν δυϊσμό, το μυαλό επέμεινε, γινόταν φυγές. Δεν είμαι εγώ, δεν είμαι εγώ. Αλλά ήταν. Ίσως κάποιοι μυστικιστές να μπορούν να αποσπάσουν το μυαλό από το σώμα, πάντα μάλλον θορυβώς τους ζήλευε γι' αυτό, χωρίς ελπίδα να τους μιμηθεί.

Η διαφυγή δεν ήταν ποτέ το παιχνίδι της, όμως.

Είχε διεκδικήσει σε όλη της τη ζωή την ελευθερία εδώ και τώρα, σώμα τε και ψυχή.

Πρώτα αυτο-λύπηση, μετά αυτοέπαινος, και εδώ ακόμα καθόταν, για τ' όνομα του θεού, κρατώντας το όνομα του Ασιαο στα χέρια της, γιατί; Λες και δε γνώριζε το όνομά του χωρίς να το βλέπει; Τι είχε πάθει;

Ανέβασε το φάκελο στα χείλη της και φίλησε το χειρόγραφο όνομά του σταθερά και τετράγωνα, επέστρεψε τον φάκελο στο πίσω μέρος του κάτω συρταριού, έκλεισε το συρτάρι και ισιώθηκε στην καρέκλα.

Το δεξί της χέρι την έτσουζε. Το έξυσε και έπειτα το τίναξε στον αέρα πεισματάρικα. Ποτέ δεν είχε πάρει αρκετά τα πάνω της μετά το εγκεφαλικό. Ούτε το δεξί της πόδι, το δεξιό μάτι, ούτε η δεξιά γωνία του στόματος. Ήταν υποτονικές, ανάρμοστες, την

έκαιγαν. Την έκαναν να νιώθει σαν ρομπότ με βραχυκύκλωμα.

Και η ώρα προχωρούσε, ο Νοϊ θα ερχόταν και τι είχε κάνει μετά το πρωινό;

Σηκώθηκε τόσο βιαστικά που έγειρε και άρπαξε την καρέκλα από πίσω για να σιγουρευτεί ότι δεν θα πέσει. Κατέβηκε στο μπάνιο και κοίταξε στον μεγάλο καθρέφτη εκεί. Ο γκρίζος κόττος της ήταν χαλαρός και έπεσε, δεν τον είχε φτιάξει καλά πριν από το πρωινό. Αγωνίστηκε με αυτό για λίγο. Ήταν δύσκολο να κρατήσει τα χέρια της ψηλά. Η Αμαϊ, μπαίνοντας για να κατουρήσει, σταμάτησε και είπε: «Επιτρέψτε μου να το κάνω!» και τον έσφιξε τακτοποιημένα σε χρόνο μηδέν, με τα στρογγυλά, δυνατά, όμορφα δάχτυλά της, χαμογελαστά και σιωπηλά.

Η Αμαϊ ήταν είκοσι, λιγότερο από το ένα τρίτο της ηλικίας της Λαϊας. Οι γονείς της ήταν και οι δύο μέλη του Κινήματος, ο ένας σκοτώθηκε στην εξέγερση του '60, ο άλλος ακόμα δρούσε στρατολογώντας στις νότιες επαρχίες. Η Αμαϊ μεγάλωσε στα Οδονιανά σπίτια που γεννήθηκαν στην Επανάσταση, μια αληθινή κόρη της Επανάστασης. Και τόσο ήσυχο και ελεύθερο και όμορφο σαν παιδί, αρκετό για να σε κάνει να κλαις όταν σκέφτεσαι: αυτό είναι το έργο μας, αυτό είναι αυτό που εννοούσαμε! Είναι εδώ, είναι εδώ, ζωντανό, το ευγενικό, υπέροχο μέλλον!

Στο δεξί μάτι της Λαϊα Οσαϊεα Οντο έτρεξαν αρκετά μικρά δάκρυα, καθώς στεκόταν ανάμεσα στην τουαλέτα και τους νιπτήρες, με τα μαλλιά της να τα φτιάχνει η κόρη-που-δεν-είχε-γεννήσει. Αλλά το αριστερό της μάτι, το δυνατό, δεν κοίταζε, ούτε ήξερε καν τι έκανε το δεξί μάτι.

Ευχαρίστησε την Αμαϊ και επέστρεψε στο δωμάτιό της. Είχε παρατηρήσει, στον καθρέφτη, έναν λεκέ στο κολάρο της. Χυμός ροδάκινου, πιθανώς. Είχε την κατάρα της μόνιμα νικήτριας. Δεν ήθελε να μπει ο Νοϊ και να τη βρει με τον λεκέ στο κολάρο.

Καθώς το καθαρό πουκάμισο πέρασε πάνω από το κεφάλι της, σκέφτηκε: «Τι είναι τόσο ξεχωριστό με τον Νοϊ;».

Έσφιξε αργά με το αριστερό της χέρι το κολάρο.

Ο Νοϊ ήταν τριάντα περίπου, ένας λεπτός αλλά μυώδης σύντροφος με απαλή φωνή και μαύρα μάτια. Αυτό ήταν το ιδιαίτερο για τον Νοϊ. Ήταν τόσο απλό. Καλό παλιό σεξ. Ποτέ δεν την είχε τραβήξει ένας φουσκωτός ή ένας παχύς άνδρας ούτε οι ψηλοί με τους μεγάλους δικέφαλους μυς, ποτέ, ούτε όταν ήταν δεκατεσσάρων και ερωτευόταν κάθε κλανιά που περνούσε. Σκούρος, διαθέσιμος και φλογερός, αυτή ήταν η συνταγή. Ο Ταβιρι, φυσικά. Αυτό το αγόρι δεν ήταν υποκατάστατο στον Ταβιρι ούτε στο μυαλό ούτε στην εμφάνιση, αλλά εκεί ήταν: Δεν ήθελε να τη δει με λεκέ στο κολάρο της και τα μαλλιά της άφτιαχτα.

Τα λεπτά, γκρίζα μαλλιά της.

Ο Νοϊ μπήκε, διστάζοντας μπροστά στην ανοιχτή πόρτα – θεέ μου, δεν είχε κλείσει ούτε την πόρτα αλλάζοντας το πουκάμισό της ... Τον κοίταξε και είδε στα μάτια της τον εαυτό της. Τη γριά.

Θα μπορούσε να βουρτσίσει τα μαλλιά της και να αλλάξει το πουκάμισό της ή θα μπορούσε να φορέσει το πουκάμισο της περασμένης εβδομάδας και τις πλεξούδες της περασμένης νύχτας ή θα μπορούσε να βάλει χρυσό ρούχο και διαμαντόσκονη έχοντας ξυρισμένο σκαλπ. Κανένα απ' αυτά δεν θα έκανε την παραμικρή διαφορά. Η γριά θα φαινόταν, λίγο λιγότερο ή λίγο περισσότερο, γκροτέσκα.

Διατηρώ τον εαυτό μου τακτοποιημένο από απλή ευπρέπεια, απλή λογική, σκεφτόμενη τους άλλους ανθρώπους. Και τελικά, ακόμη και αυτό το ξεπερνάς και προχωράς χωρίς ντροπή.

«Καλημέρα», είπε ο νεαρός με την ήπια φωνή του.

«Γεια σου, Νοϊ.»

Όχι, για τον θεό, όλο αυτό δεν ήταν από απλή ευπρέπεια. Η δεξιοτεχνία είναι καταδικασμένη. Γιατί ο άντρας που αγαπούσε και για τον οποίο η ηλικία της δεν είχε σημασία, επειδή ήταν νεκρός, πρέπει να προσποιηθεί ότι δεν είχε σεξ; Πρέπει να

καταστείλει την αλήθεια, όπως ένας καταδικασμένος αυταρχικός γραφειοκράτης; Ακόμα και πριν από έξι μήνες, πριν από το εγκεφαλικό επεισόδιο, έκανε τους άντρες να την κοιτάζουν. Και τώρα, αν και δεν μπορούσε να τους δώσει καμία ευχαρίστηση, θα μπορούσε να ευχαριστήσει όμως τον εαυτό της.

Όταν ήταν έξι χρονών κι ερχόταν ο φίλος του μπαμπά, ο Γκαντεο, που συνήθιζαν να μιλάνε για τα πολιτικά μετά το δείπνο, έβαζε το χρυσαφί περιδέραιο που είχε βρει η μαμά σ' έναν σωρό σκουπιδιών και της το έφερε. Ήταν τόσο κοντό, που πάντα κρύβονταν κάτω από τον γιακά της, όπου κανείς δεν μπορούσε να το δει. Της άρεσε έτσι. Ήξερε ότι το φορούσε. Κατέβαινε στο κατώφλι και τους άκουγε να μιλάνε και ήξερε ότι ήταν ωραία για τον Γκαντεο, ήταν σκούρος, με λευκά δόντια που έλαμπαν. Και μερικές φορές την έλεγε «όμορφη Λαΐα». Πριν από 66 χρόνια.

«Δεν άκουσα, το κεφάλι μου είναι θολό, είχα μια φοβερή νύχτα». Ήταν αλήθεια. Είχε κοιμηθεί ακόμα λιγότερο από το συνηθισμένο.

«Ρώτησα αν είχατε δει τις πρωινές εφημερίδες».

Κούνησε το κεφάλι.

«Ευχαριστημένος για τη Σοϊνεχε;».

Η Σοϊνεχε ήταν επαρχία του θου, η οποία είχε διακηρύξει την απόσχισή της από το θουβιανό κρατίδιο χθες το βράδυ. Ήταν ευχαριστημένος γι' αυτό. Τα λευκά του δόντια έλαμπαν στο σκοτεινό κι έτοιμο για δράση πρόσωπό του. Όμορφη Λαΐα.

«Ναι, αν και παίζονται όλα ακόμα».

«Ξέρω, αλλά είναι αληθινό αυτή τη φορά. Είναι η αρχή του τέλους της κυβέρνησης στο θου. Δεν έχουν καν προσπαθήσει να στείλουν στρατεύματα στη Σοϊνεχε, ξέρετε, αυτό θα προκαλούσε απλώς τους στρατιώτες να εξεγερθούν νωρίτερα, και το ξέρουν».

Συμφώνησε μαζί του. Η ίδια είχε αισθανθεί αυτή τη βεβαιότητα. Αλλά δεν μπορούσε να μοιραστεί τη χαρά του. Ζώντας μια ζωή με την ελπίδα, επειδή δεν υπάρχει τίποτε άλλο παρά ελπίδα, είχε

γίνει υπερβολικά δύσπιστη για να χαρεί τη νίκη.

Η πραγματική αίσθηση του θριάμβου «πρέπει» να προηγείται από πραγματική απόγνωση. Είχε ξεχάσει την απόγνωση εδώ και πολύ καιρό. Δεν υπήρξαν άλλοι θρίαμβοι. Και ο Νοϊ συνέχισε.

«Θα γράψουμε αυτές τις επιστολές σήμερα;».

«Εντάξει, ποιες επιστολές;».

«Στον λαό του Βορρά», είπε χωρίς καθόλου ανυπομονησία.

«Στον Βορρά;».

«Παρχεο, Οαϊντουν».

Είχε γεννηθεί στο Παρχεο, αυτή τη βρώμικη πόλη, στο βρώμικο ποτάμι.

Δεν είχε έρθει εδώ στην πρωτεύουσα μέχρι που έγινε είκοσι δύο και ήταν πλέον έτοιμη να σηκώσει την Επανάσταση. Αν και εκείνη την εποχή, πριν αυτή και οι άλλοι να το σκεφτούν, ήταν πολύ πρώιμη, στα σπάργανα επανάσταση. Απεργίες για καλύτερους μισθούς, εκπροσώπηση γυναικών. Ψήφοι και μισθοί -εξουσία και χρήμα, για τ' όνομα του θεού! Λοιπόν, κάτι λίγα μάθαμε, μετά από όλα αυτά, μετά από πενήντα χρόνια.

Αλλά μάλλον πρέπει να ξεχάσουμε όλα.

«Ξεκινήστε με τον Οαϊντουν», είπε, καθισμένη στην πολυθρόνα. Ο Νοϊ ήταν στο γραφείο, έτοιμος να εργαστεί. Της διάβασε αποσπάσματα από τις επιστολές που έπρεπε να απαντήσει. Προσπάθησε να δώσει προσοχή και το κατάφερε αρκετά καλά, υπαγορεύοντας μια ολόκληρη επιστολή και ξεκίνησε σε μια άλλη. «Θυμηθείτε ότι σε αυτό το στάδιο η συντροφικότητά σας είναι ευάλωτη στην απειλή... όχι, στον κίνδυνο... να...», και κοίταξε μέχρι να της προτείνει ο Νοϊ, «ο κίνδυνος της λατρείας του ηγέτη;».

«Έτσι. Και ότι η συντροφικότητα διαφθείρεται τόσο γρήγορα από

την αναζήτηση της εξουσίας. Όχι. Και ότι τίποτα δεν διαφθείρει τη συντροφικότητα... Όχι. Ω, για τ' όνομα του Θεού, καταλαβαίνεις τι προσπαθώ να πω, Νοϊ, γράψτο. Κι αυτοί το ξέρουν, επίσης, είναι ακριβώς τα ίδια που λέμε από παλιά, ας διαβάσουν τα βιβλία μου!».

«Συγκινητικό» είπε ο Νοϊ απαλά, χαμογελώντας, αναφέροντας ένα από τα κεντρικά Οδονιανά θέματα.

«Εντάξει, αλλά έχω κουραστεί να συγκινώ. Αν γράψεις την επιστολή, θα την υπογράψω, αλλά δεν μπορώ να πολυσκοτίζομαι αυτό το πρωί».

Την κοίταξε ερωτηματικά, με νοιάξιμο όμως. Είπε, ενοχλημένη, «Υπάρχει κάτι άλλο που πρέπει να κάνω!».

Όταν ο Νοϊ έφυγε, κάθισε στο γραφείο και μετέφερε τα χαρτιά γύρω-γύρω, προσποιούμενη ότι έκανε κάτι, γιατί είχε τρομάξει, φοβισμένη με τα λόγια που είπε.

Δεν είχε τίποτα άλλο να κάνει.

Ποτέ δεν είχε τίποτα άλλο να κάνει. Αυτή ήταν η δουλειά της: το έργο της ζωής της.

Οι περιοδείες, οι συνελεύσεις κι οι δρόμοι μπορεί να φάνταζαν μακρινά γι' αυτήν τώρα, αλλά μπορούσε ακόμα να γράψει και αυτό ήταν η δουλειά της. Και ούτως ή άλλως, αν είχε κάνει κάτι άλλο, ο Νοϊ θα το γνώριζε. Κρατούσε το πρόγραμμά της και της υπενθύμιζε με διακριτικότητα πράγματα, όπως η επίσκεψη των αλλοδαπών φοιτητών σήμερα το απόγευμα.

Να πάρει. Της άρεσαν οι νέοι και υπήρχε πάντα κάτι να μάθει από έναν ξένο, αλλά ήταν κουρασμένη από νέα πρόσωπα και κουρασμένη με το να τη βλέπουν.

Μάθαινε από αυτούς, αλλά δεν μάθαιναν από αυτήν. Είχαν μάθει όλα όσα έπρεπε να διδάξουν εδώ και πολύ καιρό, από τα βιβλία της, από το Κίνημα.

Ήρθαν απλώς για να τη δουν, σα να ήταν ο Μεγάλος Πύργος στο Ρονταρεντ ή το Φαράγγι του Τουλαεβεα. Ένα φαινόμενο, ένα... μνημείο. Ένοιωθαν δέος, λατρεία.

Τους γρύλισε:

Σκεφτείτε τις δικές σας σκέψεις! Αυτό δεν είναι ελευθερία, αυτό είναι ξερός σκοταδισμός.

– Δεν νομίζετε ότι η ελευθερία και η πειθαρχία είναι ασυμβίβαστες, έτσι;

Δεχόντουσαν το μαστίγωμα από τη γλώσσα της σαν παιδιά, με ευγνωμοσύνη, σαν να ήταν κάποια αγία-μητέρα, το είδωλο της Μεγάλης Μήτρας-καταφύγιο.

Αυτή! Αυτή που είχε ανατινάξει τα ναυπηγεία του Σεσσεϊρο και είχε κράξει τον πρωθυπουργό Ινοϊλτε κατάμουτρα, μπροστά σε ένα πλήθος επτά χιλιάδων. Λέγοντας του ότι θα του έκοβε τα αρχίδια, θα τα επιχάλκωνε και θα τα πούλαγε σαν αναμνηστικά. Εκείνη που έκραζε και κλώτσαγε μπάτσους και έφτυνε τους παπάδες. Αυτή που κατούρησε δημόσια τη μεγάλη ορειχάλκινη πλάκα στην πλατεία του Καπιτωλίου, λέγοντας: «ΕΔΩ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΕΘΝΟΣ ΤΟΥ Α-ΙΟ ΤΣΕΠ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ Α-ΙΟ κλπ εμ πςςςςςς τα κατουράω όλα αυτά!»

Και τώρα είχε γίνει η γιαγιά ολωνών, η αγαπητή γριούλα κυρία, το γλυκό παλιό μνημείο, ελάτε να λατρέψετε τη Μήτρα.

Η φωτιά είναι έξω, αγόρια, μη φοβάστε, να πάτε κοντά.

«Όχι, δεν θα το κάνω», είπε η Λαΐα δυνατά. «Δεν θα το κάνω.» Δεν είχε τη συνείδηση ότι μιλάει στον εαυτό της, γιατί πάντα μιλούσε στον εαυτό της.

«Το άορατο ακροατήριο της Λαΐα», είχε πει κάποτε ο Ταβιρι, καθώς περνούσε από το δωμάτιο και μουρμούριζε.

«Δεν χρειάζεται να έρθετε, δεν θα είμαι εδώ», είπε τώρα στο άορατο ακροατήριο. Είχε μόλις αποφασίσει τι έπρεπε να κάνει.

Έπρεπε να βγει. Να πάρει τους δρόμους.

Ήταν απερίσκεπτη η απογοήτευση των ξένων φοιτητών. Ήταν αλλοπρόσαλλο, τυπικά γεροντικό. Ήταν μη-Οδονιανό. Πςςςςςςςςς σε όλα αυτά. Τι νόημα είχε να δουλεύεις για την ελευθερία μια ζωή και να καταλήγεις χωρίς καθόλου ελευθερία; Θα έβγαινε για μια βόλτα.

«Τι είναι ένας επαναστάτης; Αυτός που, επιλέγοντας, αποδέχεται την ευθύνη της επιλογής».

Στον δρόμο κάτω, αποφάσισε σκοντάφτοντας, να μείνει και να δει τους ξένους φοιτητές. Αλλά μετά θα πήγαινε έξω.

Ήταν πολύ νεαροί φοιτητές, πολύ ένθερμοι: μάτια κοφτερά, μαλλιαρά πλάσματα, γοητευτικά από το δυτικό ημισφαίριο, το Μπενμπιλι και το βασίλειο του Μαντ, τα κορίτσια με λευκά παντελόνια, τα αγόρια με μακριές φουστανέλες, πολεμοχαρείς και αρχαϊκές.

Μιλούσαν για τις ελπίδες τους. «Εμείς στο Μαντ είμαστε τόσο μακριά από την Επανάσταση, που ίσως είμαστε πολύ κοντά», είπε ένα από τα κορίτσια, θορυβώδικα και χαμογελαστά: «Ο Κύκλος της Ζωής!» και έδειξε τη συνάντηση των άκρων, κάνοντας έναν κύκλο με τα λεπτά, σκουρόχρωμα δάχτυλά της.

Η Αμαϊ και ο Αεβι τούς πρόσφεραν λευκό κρασί και μαύρο ψωμί, η φιλοξενία του Οίκου. Όμως οι επισκέπτες, απροσδιόριστοι, σηκώθηκαν για να φύγουν λιγότερο από μισή ώρα μετά.

«Όχι, όχι, όχι,» είπε η Λαϊα, «μείνετε εδώ, να τα πείτε με τον Αεβι και την Αμαϊ. Απλώς πιάνομαι, όταν κάθομαι τόση ώρα, βλέπετε, και πρέπει να κινηθώ. Ήταν τόσο ωραία που σας συνάντησα, θα ξανάρθετε να με δείτε, αδέρφια μου, σύντομα;».

Η καρδιά της ανοίχτηκε σ' αυτά τα παιδιά και η δική τους σ' αυτήν. Κι αντάλλαξαν απανωτά φιλιά γελώντας, γεμάτοι με χαρά από τα σκουρόχρωμα νεαρά μάγουλα, τα στοργικά μάτια, τα αρωματισμένα μαλλιά, προτού να σηκωθεί να φύγει.

Ήταν πραγματικά λίγο κουρασμένη, αλλά το να ανεβεί και να πάρει έναν υπνάκο θα ήταν μια ήττα. Ήθελε να βγει. Να πάει έξω. Δεν είχε βγει μόνη της σε εξωτερικούς χώρους, από πότε; Από τον χειμώνα! Πριν από το εγκεφαλικό επεισόδιο. Δεν είναι περίεργο ότι άρχισε να γίνεται αρρωστιάρα. Σαν να έκτιε τακτική ποινή φυλάκισης.

Το λοιπόν, έξω στους δρόμους, εκεί έζησε.

Πήγε ήσυχα έξω από την πλαϊνή πόρτα του Οίκου, περνώντας από το λαχανόκηπο, έξω στον δρόμο. Η στενή λωρίδα της ξινής ακαθαρσίας της πόλης είχε φροντιστεί και παρήγαγε μια λεπτή ποικιλία φασολιών και δημητριακών, αλλά η Λαΐα με τα γεωργικά δεν τα πήγαινε και τόσο καλά. Φυσικά, ήταν σαφές ότι οι Κοινότητες, ακόμη και κατά τη μετάβαση, πρέπει να εργάζονται για να έχουν τη βέλτιστη αυτάρκεια, αλλά πώς αυτό θα έπρεπε να το διαχειριστεί κάποιος δεν ήταν η δουλειά της. Υπήρχαν αγρότες και γεωπόνοι γι' αυτό. Η δουλειά της ήταν οι δρόμοι, οι θορυβώδεις, βρώμικοι δρόμοι της πέτρας, όπου μεγάλωσε και έζησε όλη της τη ζωή. Εκτός από τα δεκαπέντε χρόνια της φυλακής.

Κοίταξε με χαρά την πρόσοψη του Οίκου. Είχε κατασκευαστεί αρχικά για να στεγάσει μια τράπεζα κι αυτό έδινε μια άγρια ικανοποίηση στους σημερινούς ενοίκους. Κρατούσαν τους σάκους με το γεύμα τους στο αδιάρρηκτο θόλο-θησαυροφυλάκιο και πάλιωναν τον μηλίτη τους σε βαρελάκια μέσα στα χρηματοκιβώτια.

Πάνω από τις ματαιόσχολες στήλες που έβλεπαν τον δρόμο, τα σκαλισμένα γράμματα εξακολουθούν να διαβάζονται στη μαρκίζα, «ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΝΩΣΗ». Η ονοματοδοσία δεν είναι και το φόρτε του Κινήματος. Δεν είχαν ούτε σημαία.

Τα συνθήματα ερχόντουσαν και έφευγαν, κατά πως χρειαζόταν.

Υπήρχε πάντα ο Κύκλος της Ζωής για να κατεδαφίσει τους τοίχους και να ξηλώσει τα πεζοδρόμια, όπου θα έπρεπε να αναμετρηθούν με τις Αρχές.

Αλλά όταν χρειάστηκε να ασχοληθούν με τα ονόματα, ήταν αδιάφοροι, δέχονταν και αγνοούσαν για το πώς τους ονόμαζαν, φοβούμενοι ότι θα καρφωνόντουσαν, χωρίς να φοβούνται να ακούγονται παράλογοι. Έτσι, αυτός ο πιο γνωστός και ο δεύτερος παλαιότερος από όλους τους συνεργατικούς Οίκους δεν είχε κανένα όνομα εκτός από... «Τράπεζα».

Βρισκόταν σε έναν φαρδύ και ήσυχο δρόμο, αλλά μόνο ένα τετράγωνο μακριά ξεκινούσε το Τεμεμπα, μια ανοιχτή αγορά, κάποτε γνωστή ως μαυραγορίτικο κέντρο ψυχογένεσης και τερατογένεσης, που πλέον πωλούνταν λαχανικά, ρούχα δεύτερο χέρι συν μίζερη και φτηνή διασκέδαση. Η εξοργιστική ζωτικότητα του παζαριού είχε εξαφανιστεί, αφήνοντας μόνο μισοπαραλυμένους αλκοολικούς, εθισμένους, ακρωτηριασμένους, γυρολόγους και πόρνες, ενεχυροδανειστήρια, γωνιές για τζόγο, μάντεις και μάντισσες, γλύπτες σώματος και φθηνά ξενοδοχεία. Η Λαΐα πήγε προς το Τεμεμπα, όπως το νερό επιδιώκει το επίπεδό του στα συγκοινωνούντα δοχεία.

Ποτέ δεν φοβήθηκε ούτε περιφρονούσε την πόλη. Ήταν η γειτονιά της. Δεν θα υπάρχουν πια φτωχογειτονιές σαν αυτή, όταν επικρατήσει η Επανάσταση. Αλλά θα υπάρχει δυστυχία. Θα υπάρχει πάντα δυστυχία, σπατάλη, σκληρότητα. Ποτέ δεν είχε προσποιηθεί ότι θα αλλάξουν οι ανθρώπινες καταστάσεις, ότι θα γίνει η Μαμά που θα τραβάει μακριά την τραγωδία από τα παιδιά, ώστε να μην κάνουν κακό στον εαυτό τους. Κάθε άλλο. Όσο οι άνθρωποι ήταν ελεύθεροι να επιλέξουν, αν επέλεγαν να πίνουν flybane (*σ.τ.μ.: μανιτάρι) και να ζουν σε υπονόμους, είναι υπ' ευθύνη τους. Εφόσον δεν είναι πηγή κέρδους και μέσο εξουσίας και εκμετάλλευσης προς άλλους ανθρώπους.

Τα είχε αισθανθεί όλα αυτά πριν από οτιδήποτε. Πριν γράψει καν την πρώτη παμφλέτα, πριν φύγει από το Παρχεο, πριν καν να καταλάβει τι σημαίνει «Κεφάλαιο», προτού να βρεθεί μακρύτερα από την οδό Ριβερ, εκεί που έπαιζε μακριά γαϊδούρα, γονατίζοντας με τα ματωμένα ψωραλέα πόδια της στα πεζοδρόμια με τα άλλα εξάχρονα. Το γνώριζε: ότι η ίδια και τα άλλα παιδιά, οι γονείς τους και οι γονείς των γονιών τους, οι

αλκοολικοί και οι πόρνες και όλη η οδός Ριβερ ήταν ο πάτος - ήταν το θεμέλιο, η πραγματικότητα, η πηγή.

«Αλλά τι; Θα σύρετε τον πολιτισμό κάτω στη λάσπη;», κραύγαζαν οι σοκαρισμένοι αξιοπρεπείς νοικοκυραίοι χρόνια αργότερα. Και προσπαθούσε επί σειρά ετών να τους εξηγήσει ότι, αν το μόνο που είχες ήταν λάσπη, τότε -αν είσαι θεός- την μορφοποιείς σε ανθρώπινες υπάρξεις και αν είσαι άνθρωπος θα την κάνεις σπίτι όπου οι ανθρώπινες υπάρξεις μπορούν να ζήσουν.

Αλλά, όλοι όσοι πίστευαν ότι ήταν καλύτεροι από τη λάσπη δεν καταλάβαιναν.

Τώρα, το νερό που ψάχνει το επίπεδό του στα συγκοινωνούντα δοχεία, λάσπη στη λάσπη, η Λαΐα ανακατεύτηκε μέσα στον βρωμερό, θορυβώδη δρόμο και όλη η άσχημη αδυναμία της ηλικίας της έμεινε πίσω στο σπίτι.

Οι νυσταγμένες πόρνες, τα λακαρισμένα χτενίσματά τους, σαραβαλιασμένα και λοξά, η μονόφθαλμη γυναίκα κουρασμένα διαλαλώντας τα λαχανικά της για να τα πουλήσει, ο σαλεμένος ζητιάνος που βράει μύγες, αυτές ήταν τα συντρόφια της. Της έμοιαζαν, ήταν όλοι λυπημένοι, αηδιαστικοί, σκληροί, οικτροί, βδελυροί. Ήταν οι αδελφές της, οι δικοί της άνθρωποι!

Ξαφνικά δεν αισθάνθηκε πολύ καλά. Είχε περάσει καιρός από τότε που είχε περπατήσει τόσο μακριά, τέσσερα ή πέντε μπλοκ, τελείως μόνη της, με τον θόρυβο και το σπρωξίδι και τη δυσώδη θερινή ζέστη των δρόμων. Ήθελε να φτάσει στο Πάρκο Κολυ, στο τρίγωνο με το χνουδωτό γρασίδι στο τέλος του Τεμεμπα και να καθίσει εκεί. Να νιώσει πώς θα ήταν να κάτσει εκεί, τώρα στα γεράματα.

Αλλά ήταν πάρα πολύ μακριά.

Αν δεν γυρνούσε τώρα, θα μπορούσε να την πιάσει ζαλάδα, και είχε τον φόβο ότι θα έπεφτε κάτω και θα χρειαζόταν να ξαπλώσει εκεί και να κοιτάει τους ανθρώπους να έρχονται να κοιτάξουν μια γριά σε παροξυσμό.

Έκανε μεταβολή και ξεκίνησε τον δρόμο για το σπίτι, κατσουφιάζοντας με την προσπάθεια που χρειαζόταν και αηδίασε με τον εαυτό της. Ένωθε το πρόσωπό της να κοκκινίζει και μια αίσθηση ναυτίας την κυρίεψε ξεκινώντας από τα αυτιά της. Κρατήθηκε λίγο παραπάνω, φοβόταν πραγματικά ότι θα μπορούσε να πέσει κάτω. Βλέποντας μια πόρτα με μπόλικη σκιά, κινήθηκε προς τα κει, και άφησε τον εαυτό της κάτω προσεκτικά, κάθισε, αναστέναξε.

Σε κοντινή απόσταση βρισκόταν ένας πωλητής φρούτων, καθισμένος σιωπηλός πίσω από το σκονισμένο, μαραμένο εμπόρευσμά του. Οι άνθρωποι περνούσαν και τον αγνοούσαν. Κανείς δεν αγόραζε από αυτόν. Όπως και κανείς δεν την κοίταζε. Η Οντο, ποια ήταν η Οντο; Διάσημη επαναστάτρια, συγγραφέας της Κοινότητας, η «Αναλογία», κλπ. κλπ.

Αυτή, ποια ήταν; Μια γριά με γκρίζα μαλλιά και ένα κόκκινο πρόσωπο, που καθόταν πάνω σε ένα βρώμικο κατώφλι σε μια παραγκούπολη, που μουρμούριζε στον εαυτό της.

Αλήθεια; Ήταν αυτή; Σίγουρα αυτό ήταν ό,τι έβλεπε καθένας που περνούσε. Αλλά ήταν αυτή, η ίδια, περισσότερο από τη διάσημη επαναστάτρια κλπ., ήταν; Όχι, δεν ήταν. Αλλά, ποια ήταν αυτή;

Αυτή που αγαπούσε τον Ταβιρι.

Ναι. Αρκετά αληθινό. Αλλά, όχι αρκετό. Αυτό είχε φύγει. Αυτός είχε πεθάνει εδώ και καιρό.

«Ποιά είμαι;» η Λαΐα μουρμούρισε στο άρατο ακροατήριό της και γνώριζαν την απάντηση και της το είπαν με μια φωνή. Ήταν το κοριτσάκι με τα ψωραλέα γόνατα, που κάθεται στο κατώφλι, κοιτάζοντας κάτω από τη βρώμικη χρυσή ομίχλη της οδού Ριβερ, στη ζέστη του αποκαλόκαιρου, η εξάχρονη, η δεκαεξάχρονη, η άγρια, η δύστροπη, το ονειροπαρμένο κορίτσι, άθικτο, ανέγγιχτο.

Ήταν ο εαυτός της. Πράγματι, υπήρξε ακούραστη εργάτρια και στοχάστρια, αλλά ένας θρόμβος αίματος σε μια φλέβα κάποια

στιγμή είχε πάρει εκείνη τη γυναίκα μακριά από αυτήν. Πράγματι ήταν η εράστρια, η κολυμβήτρια που βούταγε στη ζωή, αλλά ο Ταβιρι, πεθαίνοντας, την είχε πάρει αυτή τη γυναίκα μαζί του. Δεν έχει μείνει τίποτα, πραγματικά, παρά τα θεμέλια.

Είχε επιστρέψει σπίτι. Δεν είχε αφήσει ποτέ το σπίτι.

«*Το πραγματικό ταξίδι είναι η επιστροφή*». Σκόνη και λάσπη κι ένα κατώφλι στις φτωχογειτονιές. Και πέρα απ' αυτό, στην άκρη του δρόμου, το χωράφι είναι γεμάτο από τα ψηλά ξηρά ζιζάνια, που φυσούσαν στον άνεμο, όπως ερχόταν η νύχτα.

«*Λαΐα, τι κάνεις εδώ; Είσαι καλά;*».

Ένας από τους ανθρώπους από τον Οίκο φυσικά, μια ωραία γυναίκα, λίγο φανατική και πάντα λαλίστατη. Η Λαΐα δεν μπόρεσε να θυμηθεί το όνομά της, αν και την γνώριζε εδώ και χρόνια. Άφησε τον εαυτό της να τη γυρίσει σπίτι η γυναίκα, η οποία μιλούσε σε όλη τη διαδρομή. Στο μεγάλο δροσερό κοινόχρηστο δωμάτιο (κάποτε κατειλημμένο από καταμετρητές που μετράγανε χρήματα πίσω από γυαλισμένα γκισέ, εποπτευόμενοι από ένοπλους φρουρούς) η Λαΐα κάθισε σε μια καρέκλα. Δεν μπορούσε ακόμα να αντιμετωπίσει τις σκάλες, αν και θα προτιμούσε να είναι μόνη στο δωμάτιό της.

Η γυναίκα συνέχισε να μιλάει και έφτασαν κι άλλοι, ενθουσιασμένοι. Απ' ό,τι φαίνεται σχεδίαζαν μια διαδήλωση. Τα γεγονότα στο θου κινούνταν τόσο γρήγορα, ώστε η διάθεση εδώ είχε πάρει φωτιά και κάτι έπρεπε να γίνει.

Μεθαύριο, όχι, ΑΥΡΙΟ, έπρεπε να γίνει μια πορεία, μια μεγάλη πορεία, απ' την Παλιά Πόλη μέχρι την πλατεία του Καπιτωλίου - από την παλιά διαδρομή.

«*Άλλη μια Εννιάμηνη Εξέγερση*», είπε ένας νεαρός άνδρας, φλογερός και γελώντας, κοιτάζοντας τη Λαΐα. Δεν είχε καν γεννηθεί την εποχή της Εννιάμηνης Εξέγερσης, αυτά ήταν ιστορία για τον ίδιο. Τώρα ήθελε να φτιάξει τη δική του ιστορία.

Το δωμάτιο ήδη είχε γεμίσει.

Μια γενική συνέλευση θα πραγματοποιηθεί εδώ, αύριο, στις οκτώ το πρωί. «Πρέπει να μιλήσεις, Λαΐα».

«Αύριο, δεν θα είμαι εδώ αύριο», είπε σύντομα. Όποιος της το είχε πει αυτό, χαμογέλασε, ένας άλλος γέλασε, αν και η Αμαΐ την κοίταξε με μια αμηχανία.

Συνέχισαν να μιλάνε και να φωνάζουν. Η επανάσταση.

Τι στο καλό τής ήρθε και το είπε αυτό; Τι ήταν κι αυτό που είπε την παραμονή της Επανάστασης, ακόμα κι αν ήταν αλήθεια.

Περίμενε τον χρόνο της, κατάφερε να σηκωθεί και, μέσα σε όλη της την αδεξιότητα, να ξεφύγει απαρατήρητα ανάμεσα στους ανθρώπους που ήταν απασχολημένοι με τον προγραμματισμό και τον ενθουσιασμό τους.

Βγαίνοντας από την αίθουσα, ανεβαίνοντας τα σκαλιά, ένα προς ένα.

«Η Γενική Απεργία!», μια φωνή, δύο φωνές, δέκα φωνές έλεγαν στο δωμάτιο κάτω, πίσω της.

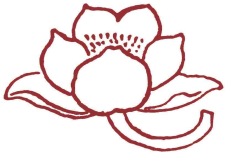
«Η Γενική Απεργία», μουρμούρισε η Λαΐα, ρίχνοντάς τους ένα βλέμμα, αναπαύομενη για μια στιγμή στην κουπαστή της σκάλας.

Πάνω, μπροστά, στο δωμάτιό της, την περίμενε: το τελικό εγκεφαλικό επεισόδιο. Αυτό θα ήταν σχεδόν αστείο, τη μέρα πριν την Επανάσταση...

Ξεκίνησε τη δεύτερη προσπάθεια ανάβασης των σκαλοπατιών, ένα προς ένα, ένα πόδι τη φορά, σαν ένα μικρό παιδί. Ήταν ζαλισμένη, αλλά δεν φοβόταν πια να πέσει.

Μπροστά, τα ψηλά ξηρά άσπρα λουλούδια έγνεφαν τα κεφάλια τους και ψιθύριζαν στα ανοιχτά χωράφια του απόβραδου.

Εβδομήντα δύο χρόνια και δεν είχε ποτέ τον χρόνο να μάθει πώς ονομάζονταν...

- Η μετάφρασή μας δεν διεκδικεί δάφνες, είναι σαφέστατα ερασιτεχνική, την κάναμε ωθούμενοι καθαρά από την αγάπη μας για το έργο της. Τα κύρια ονόματα και τα περισσότερα τοπωνύμια επιλέξαμε να τα «μεταφράσουμε» χωρίς τόνο, όπως άτονα είναι και στο πρωτότυπο αγγλικό κείμενο. Επιλογή που εξάπτει τη φαντασία για το πού μπορούν να τονιστούν...